

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 29. novembra 1854.

List 95.

Saj bi bilo vendar prav, če bi skušali več živinske klaje (hrane) pridelovati.

Še vse premalo je gotova resnica spoznana, da podlaga skor vsacega gospodarstva so dostojni pridelki živinske klaje (hrane).

Kaj pa bomo sami jedli, — s čem bomo davke plačevali, — s čem si obleko kupovali, če si ne bomo iz zernja skupili nekterih goldinarje? — nas bo zavernel ta in uni.

Pa sej tega nismo nikdar terdili, da naj bi gospodar le za živinčeta svoje skerbil, in tudi danes le ponavljamo, da naj seje gospodar na svoji kmetiji toliko klaje, kolikor je je primerno velikosti njegovega zemljiša. Dobiček, ki bode iz tega izviral, je res tako velik, da noben umen gospodar ne bo mogel oči zatisniti pred njim.

Prav po domače se hočemo o tem pogovoriti. Pa govore od tega ne bomo praznih besed pobirali, temuč le skušinj se deržali, kakor jih vidimo pri nas, in nahajamo tudi zapisane v bukvah družih dežel.

Petero poglavnih dobičkov hodi za gospodarjem, ki si primerno mero klaje prideluje. Našteli jih bomo naj poprej po versti, in potem pretresli vsacega.

Pervi dobiček je: da s sevo trav in detelj zboljšujemo čedalje bolj polje svoje.

Drugi dobiček je: da imamo s pridelovanjem klaje manj dela in nam je manj delavnih rok treba, ki so zdej drage.

Tretji dobiček je: da gospodar, ki prideluje primerno mero klaje, zamore tudi primerno število živine imeti in jo bolje rediti.

Četrti dobiček je: da zamore gospodar govejo živino v hlevu rediti, če si prideluje klaje po potrebi.

Peti dobiček: da si z obilnišo in bolj rejeno živino napravlja več in boljšega gnoja.

Ti peteri dobički so po skušnjah tako poterjeni, da se ne dá nobena pametna beseda zoper govoriti. Ker pa je vendar treba, da se vsaka stvar do jedra pretrese, bomo tudi mi teh 5 glavnih stvari preresetarili. Preden pa začnemo, še enkrat ponavljamo: da naša misel ni, da bi se imele travne in deteljne semena nezmerno sejati, ampak le primerno naj se sejejo na vsaki kmetiji, če ni le celó mala kmetija, ki jo gospodar z malo stopinjami obhodi, — od tacih ni govorjenje, ker na tacih kmetijah, kjer sila kola lomi, ne more umno gospodarstvo kól voditi. „Kjer ni nič, je tudi cesar pravico zgubil. (Dalje sledi)

Domače skušnje z velikim korenjem.

Gosp. fajmošter A. Gregorc iz Sostrega pod Ljubljano pišejo: „Od sl. kmetijske družbe prejeto seme vélikega korenja sem s peso vred vsejal na

enako zemljo, in obdelaval peso in korenje enako. Prav dobro se mi je obneslo. Da se sami prepričate, prejmite tudi tri korene, izmed katerih je eden, preden smo mu korenine potergali, 5 funtov vagal. Več enacih korenjakov sem sicer pridelal, le škoda, da mi jih je zajic preveč oglodal.“

Gospodarske skušnje.

(Da miši na vertih vsajenih sadnih pèšk ne pokončujejo), priporoča v „Nass. Wochenbl.“ neki vertnar kot naj bolj pomoč tole: „po verstah, v ktere so jabelčne ali hruševe peške vsejane, naj se položé brinjeve vejice, ali, da jih veter ne odnese, naj se položé v te gredice, preden so se popolnoma s parstjo zasule. To brani mlade sadičice potem tudi pred tiči in polži.“

(Da oknja v štalah ne primerznejo). Štale prezračati ali v hlev potrebnega dobrega zraka od zunaj pušati, je pozimi večidel zatega voljo težavno, ker že pri majhnem mrazu oknja rade zamerznejo. Vrat namesto okenj odpirati ne vetri štale tako dobro, kakor če se oknja večkrat odprejo, ker sopuhi le kviško silijo in se skoz bolj nizke vrata tako popolnoma odpraviti ne dajo; tudi se po odprtih vratih živina lahko prehladi. Da se tedaj zamerznjene oknja hitro odtajajo in potem ne zamerznejo kmali, se ob kratkem naredi s tem, da se v špranje in nad špranje soli potrese. Z malo soli se to opravi. Da pa s soljo nasitena voda iz stajanege ledú ne zmerzne vnovič lahko, se zgodi zato, ker osoljena voda ne zmerzne pri navadnem mrazu, ampak še le o posebno hudem.

Potovanje po okrajnah nebá.

(Dalje).

Koj v prvih letih, ko so jeli daljnoglede rabiti, so se misli zvezdogledov čedalje bolj čistile. Dokler še niso daljnogleda imeli, so menili, da imajo drugi planeti, zvezde, svetlobo sami po sebi, ki je naša zemlja nima. Kako bi bil mogel kdo pri takih mislih terditi, da se zemlja z drugimi planeti krog solnca suče? Daljnogled pá je nam odkril resnico, ki je pred nismo poznali, ter nam pokazal, da so deli planetov, ki jih solnce ne obseva, temni kakor je naša zemlja temna na ponočni poli svetá, kakor vidimo to pri luni na neobsijanem delu. Zagledali smo pa tudi, kar Tiho Brahe na svojih zvezdah ni vidil, namreč lise, ki se na njih obrazih kažejo, in pa vertenje teh svetov, ki ga mož še ni razločiti mogel. Tudi v solncu so se take lise najdle; njih prvo popisavanje je prišlo leta 1611. na svetlo od Fabricija Frisija, pa jih je ravno tega leta tudi zagledal jezuit, Krištof Scheiner z imenom. Njegovi prijatli so ga prosili, naj bi znajdbo na svetlo dal, kar ga je tudi volja bila storiti, ko bi ga ne bile nasprotne filozofične vraže svojega časa zadrževale. Kako bi kdo lise in madeže zagledati mogel v solncu, ki je veljalo